

FIGYELŐ

Gondolatok a Lenin-Könyvtár centenáris évfordulóján. A száz éves évfordulók a világtörténelemben mérföldköveket jelentenek és még inkább azok egy tudományos intézmény életében. Különösen jelentősek az ilyen évfordulók egy olyan mozgalmas, eseményekkel teli, az egész emberiség fejlődését meghatározó történeti korszakváltó periódusban, mint amilyen a XX. század.

A Lenin Könyvtár centenáris története és fejlődése maga is példázza ezt a történeti korszakváltást, az áttérést a kapitalizmusról a szocializmusra — a könyvtárügy, a könyvtártudomány területén. A Rumjancev Múzeum könyvtára a szovjet hatalom évtizedeiben emelkedett a világ legnagyobb, legjelentősebb könyvtárainak, tudományos intézményeinek sorába, mi több: *a szocialista típusú könyvtár fogalmának egyik megtestesítőjévé.*

A lenini elvek alapján kialakult szocialista könyvtárügy hatalmas eredményei közé tartozik maga a jubiláló könyvtár is sokrétű funkcióival, a szocialista társadalom igényeinek kielégítésére irányuló tevékenységével. A magyar tudományos élet, és különösen a magyar dokumentáció és könyvtárügy úgy tekint a centenáriumát ünneplő könyvtárra, mint olyan testvérintézményre, amelyet neve és legmagasabb kitüntetése nemcsak kötelez, de amely e kötelezettségének megfelelően látja el feladatait.

E feladatok két vonatkozását szeretnénk kiemelni.

A szovjet tudomány elismert nemzetközi eredményeinek egyik legfőbb közvetítője a nagyvilágban a Lenin Könyvtár *kiadványcsere tevékenysége.* A Könyvtár 1959. évi beszámolója impozáns listában nyújt képet e tevékenységről, és a számok még csak nem is tükrözik a mögöttük levő valóságos tartalmi gazdagságát és változatosságát a szovjet kiadványoknak. Magyarországról e kimutatás szerint nem kevesebb, mint 18 intézménnyel folytat cserét a Lenin Könyvtár és az e tevékenysége által áradó kiadványok termékenyítőleg hatnak tudományos és kulturális életünkre.

Tevékenységének egy másik vonatkozása, ami a könyvtárakat legközvetlenebbül érinti, a Lenin Könyvtár *tudományos munkája.* Ennek méreteit és arányait az említett beszámoló tükrözi, és még azt is meglepi gazdagságával, változatosságával, aki figyelemmel kíséri a Könyvtár könyvtártudományi és bibliográfiai munkásságát. Elméleti, módszertani, bibliográfiai és a Könyvtár egyes állománytesteinek feltárására irányuló kiadványai arra vallanak, hogy a Lenin Könyvtár nemcsak gyűjtője, tárolója és terjesztője a tudományos ismereteknek és irodalomnak, hanem *hivatott alkotó műhelye is.*

A XXII. kongresszuson elfogadott új pártprogram távlatai minden bizonnyal tovább gazdagítják, fejlesztik és elmélyítik a Lenin Könyvtár munkáját a szovjet tudományos intézmények sorában. A *Magyar Könyvszemle* kifejezi azt a meggyőződését, hogy a 100. éves évfordulóját ünneplő Lenin Könyvtár becsülettel eleget tesz a kommunista társadalom felépítéséből reáharuló feladatoknak.

RÓZSA GYÖRGY

A műszaki haladás és a tudományos tájékoztatás feladatai. A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. Kongresszusán elfogadott *Programban* olvassuk: „A párt minden eszközzel előmozdítja, hogy a tudomány szerepe tovább növekedjék a kommunista társadalom építésében”. E gondolat további kifejtéseként hangsúlyozzák: a párt minden eszközzel elősegíti, hogy „... a tudományos és műszaki tájékoztatás, a bel- és külföldi tapasztalatok tanulmányozásának és elterjesztésének egész rendszerét mintaszerűen szervezzék meg”.¹

Az eszköz, amely hozzásegíti a tudósokat és a mérnököket ahhoz, hogy figyelemmel kísérhessék a világ tudományos és műszaki irodalmát, — a referáló folyóirat, amely sok országban kiadásra kerül. E folyóiratok száma gyors ütemben növekszik, s valamennyi lap valamely — leggyakrabban egy szűkebb — szakterületre specializálódik.

A Szovjetunióban a bel- és külföldi nyomtatott források központi feldolgozásával az 1952-ben létesített Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztatató Intézetet bízták meg.

Az Intézet munkájának 9 éves tapasztalatai teljes mértékben beigazolták, hogy a központi feldolgozás elve helyes, mert csak ily módon vehető figyelembe a világ minden tudományos és műszaki forrása, csak így lehet rendszerbe foglalni és általánosítani a bennük szétszórt adatokat.

A Tudományos és Műszaki Tájékoztatató Intézet létrehozását nemcsak a tervszerű szocialista gazdálkodás szükségletei diktálták, hanem a korszerű tudomány belső logikája és fejlődésének sajátos jellege is; e tudományban ugyanis két ellentétes irányzat érvényesül: egyrészt széleskörű differenciálódás folyik benne, — másrészt az objektív világ lényegébe való mélyebb behatolás, a különböző tudományos kutatások eredményeinek szembeállítására és a külsőleg heterogén tárgyak és jelenségek között fennálló szerves kapcsolatok feltárásának eredményeképpen a tudományos ismeretek szintetizálódnak, integrálódnak. Ez olyan új tudományos diszciplínák keletkezésére vezet, amelyek a tudományok érintkezési pontján alakulnak ki, ott, ahol e tudományok módszerei kölcsönösen áthatják egymást.

A tájékoztatási források állandóan növekvő mennyiségét két önálló áramlatra oszthatjuk: egy központilag felülről lefelé haladó, valamennyi nyomtatott forrást felölelő áramlatra és egy alulról felfelé haladó, a belföldi szakmai és szakmaközi tapasztalatokat magában foglaló áramlatra, amely a vállalatoktól indul ki.

Országunkban eléggé sikeresen oldották meg az első áramlathoz tartozó anyag, vagyis a nyomtatott tájékoztatási források központi feldolgozásának feladatát. Referáló folyóirat (*Referativnij Zsurnal*) jelenik meg, amely felöleli az egzakt tudományokat, a természettudományt és a technika szinte valamennyi területét. Ami a második irányt, azaz a kipróbált üzemi és szakmaközi tapasztalatok átvitelét illeti, ez a munka még sok kívánnivalót hagy maga után.

A szovjet *Referativnij Zsurnal* terjedelme évről évre növekszik. 1960-ban a lap sorozataiban kb. 700 000 referátumot adtak közre; ezeket több mint 11 000 külföldi és 3000 szovjet tudományos folyóirat, gyűjteményes munka, tudományos dolgozat, illetve a nemzetközi konferenciákról szóló beszámolók feldolgozásával nyerték; emellett feldolgoztak 90 000 belföldi, illetve a világ mintegy 90 országából származó, 65 különböző nyelven írott szabadalmi leírást.

Az elkövetkezendő években a referátumok száma nyilvánvalóan eléri az egymilliót. A folyóirat terjedelmének ez a gyorsütemű növekedése szükségessé tette, hogy spe-

¹ A szerk. megj.: Az SzKP XXII. kongresszusán elfogadott programjának a tudománnyal foglalkozó pontjai feldolgozva: A tudomány a kommunizmus építésének programjában. *Tájékoztató a tudományos kutatás tervezésének, igazgatásának és szervezésének nemzetközi irodalmáról.* 1961. 5. sz. 5—10. l.

ciális mutatókat készítsenek a folyóirathoz és arra kényszerítette a szerkesztőséget, hogy (az összefoglaló, kumulatív kötetek mellett) áttérjen a kérdések szűkebb körét felölelő füzetek kiadására.

Az utóbbi években rohamosan nő a *Referativnij Zsurnal* és az Intézet többi kiadványai előfizetőinek száma. 1961-ben az előfizetők száma meghaladta a negyedmilliót.

A belátható jövőben a *Referativnij Zsurnal* lesz — nyilvánvalóan — a tájékoztatás alapvető eszköze a tudományos dolgozók és a szakemberek számára egyaránt. Az Intézet figyelembe véve a kapott bíráló észrevételeket, megtette a megfelelő lépéseket a hiányosságok kiküszöbölésére. Új szaksoportosítást (új rovatrendszert) vezettünk be a lapba. A *Referativnij Zsurnal* különálló, nem nagy terjedelmű, a szovjet tudományban és iparban fennálló szakosítás szerinti füzetekben fog megjelenni. Az összevont köteteket az egyes füzetekből állítják össze. A folyóirat valamennyi sorozatába egységes szaksoportosítási elvet vezetnek be. Halaszthatatlan feladat a *Referativnij Zsurnal* színvonalának további emelése, többek között a világ tudományos és műszaki irodalmának maximális felölelése, a referátumok minőségének megjavítása, a szerkesztés és kiadás idejének jelentős lerövidítése, a különféle mutatók elkészítési idejének a minimálisra szorítása.

Ma a világ különböző országaiban megjelenő tudományos és műszaki periodikus kiadványok száma meghaladja a 80 000-et. Ebből a természettudományokra és a technikára körülbelül 45 000 folyóirat esik, ezekben évente több mint 3 000 000 cikk jelenik meg. Ezekhez a folyóiratokhoz még hozzá kell adni az egyes vállalatok által közreadott folyóiratokat, amelyeknek száma csupán az USA-ban meghaladja a 3000-et; ide kell sorolnunk továbbá a felsőoktatási intézmények kiadványait, melyeknek száma csupán az NDK-ban és az NSZK-ban eléri a 7000-et. A fentiekben kívül a világon évente több mint 200 000 szabadalmi leírást és szerzői tanúsítványt publikálnak. A világ együttes szabadalmi állománya meghaladja a 12 milliót.

Évről évre nő a kutatások eredményeiről szóló műszaki beszámolójelentések száma; az USA-ban pl. évente több mint 100 000 ilyen jelentést tesznek közzé, ezeket olyan intézmények készítik, amelyek pénzügyi támogatást kapnak a kormánytól. Rendkívül gazdag a könyvtermés is. Ma a világon közzétett könyvek száma meghaladja a 30 millió művet.

Az utolsó évtizedben a tudományos és műszaki tájékoztatás határai kibővültek, s a tájékoztatás mindinkább önálló területté válik, amelynek keretében a legkülönbélebb szakterületek dolgozóinak hatalmas kollektívái munkálkodnak. Az információs anyag feldolgozására szolgáló modern automatikus eszközök létrehozásának gondolata felkelte a terület iránt a matematikusok, a logika területének művelői, a nyelvészek, az elektrontechnika és az automatikus szerkezetek szakembereinek figyelmét.

A korszerű tájékoztató szolgálattal szemben támasztott legalapvetőbb követelmény az, hogy az anyagot gyorsan feldolgozzák. Ezt a feladatot csak abban az esetben tudjuk megoldani, ha az információ-visszakeresés (adatkeresés) jelenlegi manuális módját automatikus visszakeresési eljárással váltjuk fel. Ehhez azonban előzetesen egy sor bonyolult problémát kell megoldani.

Mindenekelőtt szükség van tökéletes információ-tárolási rendszerre. Ezzel kapcsolatban rendkívül fontos, a kiindulási anyag tömörítésére és a kisebbités hányadának emelésére vonatkozó kérdések merülnek fel. Az információ-tárolás rendszere és a visszakeresés elve az osztályozással, a szaksoportosítás kidolgozásával függ össze. Ez utóbbi kérdés alapvetően fontos.

Az automatikus visszakeresés problémájának megoldása elő kell, hogy segítse a tájékoztatószolgálat továbbfejlesztését, s az információ-kérők (kutatók) egyéni kiszolgálására való áttérést. Ebben rejlik a tudományos és műszaki tájékoztatás jövője.

Az általunk ismert módszerek és műszaki eszközök megvizsgálása az úgynevezett információs-logikai gépek gyakorlati létrehozásával kapcsolatos. Elképzelhető a jövőben, hogy az ilyen típusú tökéletesített gépek pótolni fogják a referáló folyóiratot.

Az utóbbi években a szovjet tudósok sikeresen megoldották az igen nagy elektronikus „memóriával” rendelkező információs gépek létrehozásának problémáját. Az ilyen típusú gépek alkalmazása nemcsak azt teszi lehetővé, hogy gépesítsük az információvisszakeresés folyamatait a világ tudományos és műszaki, illetve szabadalmi irodalmából feladott kérdések megválaszolásában, hanem azt is, hogy feldolgozzuk és kielemezzük a gép „memóriájába” bevitt tudományos-kutató munkákat, tudományos megfigyeléseket (a kémia, a fizika, a biológia, a meteorológia, a kozmológia stb. területén). Ezenkívül lehetővé válik, hogy óriási mennyiségű statisztikai adatot halmozzunk fel, illetve elemezzünk ki az ipari, mezőgazdasági, építkezési és szállítási munkák köréből, abból a célból, hogy megtaláljuk a népgazdaságfejlesztési terv optimális variánsait.

Az új információs gépek nagy előnye, hogy hosszú ideig tárolni tudják a „memóriájukba” bevitt alapvető információkat és módot adnak az igen gyors, automatikus adatvisszakeresésre, anélkül, hogy ezzel megbontanánk az információ egészét. A szerkezet szilárdságát és a „memória” hosszú évekre szóló megbízható működését magnetikus kapacitív elektronikus áramkörökkel biztosítjuk, mellőzve a mechanikus mozgó alkatrészeket.

Ahhoz, hogy az információt bevigyük a gép „memóriájába”, olyan elektronikus olvasó-szerkezetekre van szükségünk, amelyek automatikusan, az ember közreműködése nélkül átalakítják a könyvek és folyóiratok nyomtatott szövegét megfelelő elektromos impulzusokká. A szóban forgó szöveget le kell a különböző nyelvekről fordítani az egységes, az adott információs gép számára elfogadott nyelvre, amelyet a visszakereső típusú feladatok megoldására alkalmazva külön dolgoznak ki.

Az Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézet információs gépet szerkeszt a kémia számára, ez az első ilyen típusú kísérleti információs gép.

A végrehajtott kísérletek kecsegtető eredményekkel jártak. Említésre érdemes, hogy a kísérleteket nem speciálisan erre a célra szerkesztett információs berendezések segítségével végezték, hanem közönséges, de speciális program szerint működő elektronikus számítógépeken. Az Intézet munkatársai által kidolgozott rendszer lehetővé teszi, hogy a szükséges információt a kémiai vegyületek karakterisztikái vagy a tájékoztató forrás alapján nyerjük.

Az így kidolgozott elvek továbbfejlesztése révén lehetővé válik, hogy nemcsak a kémia területén, hanem a tudomány bármely ágában is megkaphassuk a szükséges információt. Pontosabban: a kidolgozás általános elvei univerzálisak.

Nem kevésbé bonyolult és operatív az egyik nyelvről a másik nyelvre való fordítás problémája.

Az Intézet hozzáfogott a gépi fordítás kérdéseinek széleskörű tudományos és gyakorlati vizsgálatához. Megjegyzendő, hogy a legutóbbi időig az e téren folyó munkák túlnyomó többsége elvont, elméleti jellegű volt. Helyesebbnek látszik a gépi fordítás elméleti kérdéseit a gyakorlattal, a napirenden levő feladatokkal szoros kapcsolatban kidolgozni. Magától értetődik, hogy a kérdésnek ilyen módon való kezelése nem csökkenti az elméleti munkák jelentőségét. Éppen ellenkezőleg, az elméleti tételek azonnal gyakorlati alkalmazásának lehetősége jótékonyan hat az elmélet továbbfejlesztésére. Ezt már igazolták az Intézet dolgozóinak ilyen irányban megtett első lépései. A tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy a gépi fordítással kapcsolatos gyakorlati és elméleti kutatásokat legesszerűbb ilyen megbízható, a kapott eredmények azonnali ellenőrzésére módot adó műszaki és kísérleti alapon folytatni. Ily módon reálisnak látszik, hogy az e téren folyó munkákat egy – a szükséges berendezésekkel rendelkező – központba egyesítsük.

Az információs munkák gépesítésének és automatizálásának sikere sok tekintetben attól függ, hogyan sikerül megoldani a nyomtatott információk automatikus bevitelét a megfelelő gépekbe. Köztudomású, hogy jelenleg a legjobb beviteli rendszer — vagyis a perforált szalagokról, illetve perforált kártyákról történő bevitel — csak olyan sebességgel tudja bevinni az adatokat az elektronikus (számjegyes) számítógépbe, amely másodpercenként nem haladja meg az 5×10^3 binér jelet. Márpedig az ember érzékszerveinek átbocsátó képessége másodpercenként kb. 2×10^7 binér jel, s ezeknek a fele a látószervre esik. Magnetikus szalag alkalmazása körülbelül egy hatvannyal fokozza az információ gépbe való bevitelének sebességét, de a bevívő csatornák átbocsátóképessége még így is kétszer-háromszor kisebb, mint az embernél.

Az információ automatikus bevitelének kérdése nagy jelentőségűvé válik a több-milliárd szóra tehető „memóriájú” információs-logikai gépek szerkesztésével kapcsolatban, szem előtt tartva, hogy ilyen gépet manuálisan feltölteni gyakorlatilag lehetetlen.

A gépi fordítás széleskörű gyakorlati alkalmazása szempontjából rendkívül nagy jelentősége van az automatikus olvasószervezetnek. Ilyen szerkezet nélkül a gép nem versenyezhet az élő fordítóval sem gazdasági tekintetben, sem gyorsaság szempontjából.

Figyelembe véve, hogy az információ elkészítésének utolsó szakasza mindenkor nyomtatott szöveg nyerése, meg kell előzni egy, az információs munka fejlődését esetleg gátló akadály kialakulását.

Ilyen akadállyá válhat az ún. klasszikus nyomdatechnika, amelynek technológiáját számtalan kézi művelet hatja át. Az információ komplex fejlődése olyan új feladatokat állít a nyomdai és a sokszorosítási tevékenység elé, amelyek számos esetben alapvetően eltérnek a szokásos nyomdai, illetve sokszorosítási feladatoktól. Olyan gyorsműködésű nyomdai szerkezeteket kell konstruálni, amelyek átalakítják az információs-logikai és fordítógépekről, illetve referálógépekről érkező impulzusokat látható szöveggé, jó minőségű nyomdai kivitelben. Biztosítani kell, hogy másolatokat és nagy mennyiségű levonatot is kaphassunk közvetlenül a mikrofilmekről, és bármely eredeti szöveget közvetlen leolvasással sokszorosíthassunk stb. Megjegyzendő, hogy a tökéletesített nyomdatechnika meghonosítása nagy hatást fog gyakorolni az információs kiadványok előkészítésére, amennyiben elmarad a kéziratok ismételt korrektúrája.

Az Intézet rendezésében lefolyt értekezleten megállapítást nyert, hogy a tudományos tájékoztatás kérdéseinek vizsgálatával kapcsolatosan a szovjet tudósok által végzett kutatómunka igen magas színvonalú és az alapvető területeken elért elméleti eredmények biztató távlatokat nyitnak.

Elképzelhető, hogy a jövőben országunkban egységes állami tudományos és műszaki tájékoztató szolgálat alakul ki, szigorúan központosított rendszerben, a jól szervezett szakmai tájékoztató intézetekkel összhangban úgy, hogy ez utóbbiak az üzemi (ipari) tájékoztató állomások munkájára épülnek majd.

A tudományos és műszaki tájékoztatás fejlesztését és tökéletesítését nemcsak műszaki szemszögből, hanem népgazdasági szempontból is mérlegre kell tennünk.

Megérett az idő arra, hogy olyan elméletet termetsünk meg, mely hozzásegítene azoknak a gyakorlati eljárásoknak a szabatosabb meghatározásához, amelyek a tudományos és műszaki tájékoztató szolgálat előtt állanak, az SZKP XXII. Kongresszusa által kitűzött feladatok világánál.*

A. I. MIHAJLOV

* Megjelent: *Vesztnik Akademii Nauk SzSzSzR.* 1962. 2. sz. 29—34. p.

H Í R E K

100 éves a Lenin Könyvtár. Kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban. Ebben az évben ünnepeljük a Szovjetunió Állami Lenin Könyvtára alapításának 100. évfordulóját. Az Országos Széchényi Könyvtár kiállítással emlékezett meg az évforduló jelentőségéről.

Hat tárló állott rendelkezésünkre a Könyvtár bejárati folyosóján. A férőhely korlátai megszabták lehetőségeinket. A Lenin Könyvtár és a Szovjetunió könyvtár-ügyének mélyreható ismertetésére nem vállalkozhattunk, mindössze olvasóink érdeklődését igyekeztünk felkelteni a jubiláló könyvtár és a Szovjetunió könyvtárügye iránt.

Kiállításunk anyaga kettős: 1. fényképek, szemléltető táblák, 2. könyvek, folyóiratok. Eddigi tapasztalataink szerint látogatóink figyelmét a képek keltették fel elsősorban. Fokozott mértékben számoltunk e körülménnyel a jelenlegi kiállítás előkészítésekor. A bemutatandó könyvek ugyanis, szinte kivétel nélkül orosz nyelvűek, ezért a fedőlapok szövege nem szól mindenkihez. Másfelől a rendelkezésünkre álló kiadványok külső formája nem mindig volt eléggé megkapó. Néhány gondos kivitelű, szépen tipografizált művet így is sikerült tárlóinkban elhelyezni, pl. B. B. ПАХОМОВ: *Kniznoje iszkusztvo* című, 1961-ben megjelent könyvtörténeti művét, K. I. БУЛІНСЬКІЙ és A. H. ЗСІЛІН korrektorok számára összeállított kézikönyvét.

Anyagunkat négy tárgykörbe csoportosítottuk: 1. a Szovjetunió legnagyobb jelentőségű tudományos könyvtárai: elsősorban a Lenin Könyvtárra vonatkozó könyvek és képek, 2. a szovjet könyvtártudományi irodalom, 3. könyvtári periodikák, 4. LENIN és a könyvtárak.

A kiállított könyvek tekintélyes része ajánló katalógus és bibliográfia. Beszámolónk nem térhet ki e könyvek alapos elemzésére, néhány jellemző vonást szükséges azonban kiemelni. Rendkívül áttekinthetőek ezek a művek és a címléírásokat bőséges annotáció egészíti ki. Jelentős bibliográfiai munkát végez maga a Lenin Könyvtár. Kiadványai nemcsak a tudományos könyvtárak számára készülnek, hanem a közművelődési hálózat könyvtárosait is segítik. Pl. az A. A. HRENKOVOJ szerkesztésében, 1958-ban megjelent kitűnő munka a *Gyakorlati kézikönyv a falusi könyvtárak számára* című, 1956-ban megjelent mű.

Külön tárlóban helyeztük el a Szaltükov-Scedrin és az Akadémiai Könyvtárra vonatkozó ismertetőket, fényképeket. Végül

LENIN és a könyvtárak kapcsolatát igyekeztünk érzékeltetni egyik tárlónk anyagával. Ebben könyvtárak, olvasótermek képei szerepelnek, ahol LENIN dolgozott, és íráskok, tanulmányok, amelyek LENINnek a könyvtárak iránti érdeklődését mutatják.

Kiválik sorukból a formájában, tipográfiai megoldásában is szép könyv: *Lenin könyvtára a Kremben* címen, amely 1961-ben jelent meg Moszkvában, L. K. VINOGRADOV, B. V. PANKOV és A. F. BESZSZONOVA szerkesztésében.

A kiállítási folyosó falán helyeztük el azokat a fényképeket, amelyeket a budapesti Gorkij Könyvtártól kaptunk. Ezek a képek a Lenin Könyvtár sokrétű munkáját és egy-egy jellegzetes interieurjét mutatják be. Feltűnő és számunkra is intő példa, hogy a monumentális méretekkel mindig összefér a barátságos, szinte otthonos berendezés. A világítás megoldása, a kutatók munkahelyének kényelme mind az emberek iránti figyelmet, munkájuk megbecsülését tanúsítja. A restauráló műhelyekről, mikrofilmtárról, raktárakról készült felvételek a korszerű technika alkalmazásáról adnak fogalmat.

Néhány fotomontázszerűen összeállított táblánk a közművelődési könyvtárak nevelő-népszerűsítő munkáját dokumentálják. A „Könyvet a tömegeknek” mozgalomról írott *Pravda* cikk-részlet, a bibliobusz, könyvtári plakátok, távoli kis falusi könyvtárak felvillanó képei bizonyítják, hogy a könyv a Szovjetunióban valóban eljut a tömegek kezébe.

Felvetődik a kérdés, jelent-e számunkra tanulságot ez a kiállítás? Igennel kell felelnünk, van tanulnivalónk a szovjet könyvtáraktól. Hasznos lenne olvasók, könyvtárosok számára egyaránt, ha méreteiben is nagyobb kiállításon ismerkedhetnének meg a Szovjetunió könyvtárügyével. Gondolunk itt olyan jellegű vándorkiállításra, mint amilyen a könyvtárak történetét, az Országos Széchényi Könyvtár fejlődését ismertette meg az üzemekkel, a nagyközönséggel.

Elgondolkoztató körülmény számunkra az is, hogy milyen kevéssé ismerjük még a szovjet könyvtártudományi irodalmat. Számos könyvet, tanulmányt fordítottak már magyarra, különösen a közművelődési könyvtárosoknak szánt módszertani írást. Feltétlenül szükséges lenne néhány nagyobb koncepciójú művet is hozzáférhetővé tenni a magyar olvasók számára. Pl. L. A. LEVIN, P. A. SZAVICSKAJA és O. P. KORSUNOV bibliográfiai tankönyve 1958-ban jelent meg Moszkvában, magyar fordítása

még nincsen, bár valóban hézagpótló jelentősége lenne. Reméljük, kiállításunk erre is figyelmeztetett.

SÁNDI ERZSÉBET

A Ráday-Könyvtár jubileumi kiállítása. Korunk élénk ütemű életformája közkedvelté tette a kis terjedelmű, könnyen áttekinthető, lényeges mondanivalóját sűrítve feltáró kabinetkiállítások műfaját. Ebben a formában tárja most — Pécel után Budapestben — az érdeklődők elé az európai szintre mindig törekvő magyar tudományosság egyik jelentős fejezetét a közgyűjteménnyé válásának évszázados fordulóját ünneplő *Ráday-Könyvtár*, amely a köz- és irodalmi-tudományos életben oly jelentős szerepet játszó RÁDAY-család birtokából 1861-ben került a Dunamelléki Református Egyházkerület birtokába.

A számos unikumot bemutató értékes kiállítás az egész Ráday-Könyvtár keresztmetszetét óhajtja nyújtani, azonban — természetesen és helyesen — rányomja bélyegét az alapító és fejlesztő RÁDAYAK szelleme. Az első hat tárló RÁDAY Pál és RÁDAY Gedeon országos viszonylatban is jelentős XVI—XVIII. századi beszerzéseit mutatja be. A magyar teológiai irodalomból a SZENCZI MOLNÁR Albert-féle 1651. évi nagyváradi *Catechismus* és az 1577-ben kiadott ún. „hercegszöllősi kánonok” (*Articuli consensus*) a könyvtár unikumdarabjai. A nem-teológiai irodalom terén MÉLIUSZ JUHÁSZ Péter most újra kiadott *Herbariuma* (1578) és BESSENYEI György egyik korai névtelen műve, a *Der Amerikaner* (1774) a kiemelkedők. A könyvtár legrégibb kiadású könyve BESSARION bíboros *Adversus calumniatorem Platonis* c. művének 1469. évi római kiadása. Különös érdeklődésre tarthat számot RÁDAY Pál *Lelki hódulás* c. imádságoskönyvének sokáig elveszettnek hitt első, kassai kiadása (1710), valamint ILOSVAI SELYMES Péter Nagy Sándorról szóló széphistóriájának 1591. évi kolozsvári unikum példánya.

A régi korszak minden egyes darabjának válogatása műértő kezekre vall: a könyvészeti érdekességhez mindig csatlakozik valamilyen köztörténeti-művelődéstörténeti jelezgetesség.

A Ráday-Könyvtár életében — amelynek története e hasábkon most kerül ismertetésre — a közgyűjteményi korszak a teológiai irodalom erős gyarapodását hozta magával. Ez természetes volt, hiszen a könyvtár a fővárosi református papképzés könyvtára lett. Nem maradt azonban félbe a régi, általánosabb jellegű gyűjtés

sem. Erről tanúskodnak a XVIII—XIX. századi magyar irodalom 1861 után beszerzett jelentős első kiadásai. E korszak jelentősebb gyarapodásai a SZEMERE Pál-gyűjtemény, az egyházenész ÁROKHÁTY Béla hagyatéka és a protestáns gályarabokra vonatkozóan jelentős BALOGH Elemér-gyűjtemény. A könyvtár ma is állandóan folyó feltáró-rekatalogizáló tevékenységének látható, igen értékes termékei többek között egy várpalotai vonatkozású eddig ismeretlen, unikum *Neue Zeitung* (1566) és KRUMBHOLZ Keresztély Pozsonyból száműzött evangélikus lelkész 1708-ban Hamburgban megjelent, szintén unikum kötete.

A kiállítás könyvtártörténeti szempontból sem érdektelen. Értékes dokumentumokat mutat be a RÁDAYOK széleskörű, egész Európára kiterjedő gyarapítási tevékenységével kapcsolatban. A könyvállomány fejlődésének vizsgálatát a régi katalóguskönyvek egész sora teszi lehetővé; ugyanitt láthatjuk a modern címléírásai gyakorlat fokozatos térhódítását is. A RÁDAYOK rendszeres kölcsönzési tevékenységét számos irat bizonyítja, ezeken többek között RÉVAI Miklós, KOLLÁR János és STÁHLY IGNÁC aláírásával.

A könyvtár történetére vonatkozó anyagot szervesen egészítik ki a Ráday-Leváltár és a Szemere-tár értékeesebb darabjai, így a *Recrudescunt*...-kiáltvány RÁDAY Pál kezétől származó fogalmazványa, RÁDAY Pálnak a protestáns vallásbadaságról 1712-ben III. KÁROLY előtt elmondott beszéde, BATSÁNYI Jánosnak RÁDAY Gedeonhoz tudótársaság létesítése ügyében írt levele, KAZINCZY, PERŐFI, ARANY, TOMPA eredeti kéziratjai.

A Ráday-Könyvtár kicsinyiségében is széles perspektívát nyújtó kiállítása az igazgató PÉTER Zoltán és munkatársai, különösen BELICZAY Angéla, valamint CSÁJI Pál szakértő kezét dicséri.

TÓTH ANDRÁS

Nemzetközi sajtómúzeum Hágában. Hágában nemzetközi sajtómúzeum nyílt meg. Az alapját egy magángyűjtemény vetette meg, ezt Willem N. Van der Hout félszázados munkával gyűjtötte egybe. Hout újságíró és író volt, amellelt a sajtótudomány docense az utrechti egyetemen. A múzeum legfontosabb része a 7000 kötetes szakkönyvtár és az archívum, amely több százezer újságpéldányt tartalmaz a világ minden részéből. A könyvtár a szorosan vett sajtótudományi irodalom kívül nyomdászat-történeti és technikai irodalmat is tartalmaz. Könyvek és újsá-

gok mellett arckép- és karikatúragyűjtemény, végül politikai brosúrakönyvtár egészíti ki az érdekes új intézmény állományát.

D. B.

Az „Universal—Bibliothek” jubileuma. Az idei év első negyedében jelent meg a közismert német „olcsó” könyvsorozatnak, az 1867-ben alapított *Reclams Universal-Bibliothek*nek, a 9000-es sorszámot viselő füzet, amely Anna SEGHERS *Der Ausflug der toten Mädchen* című elbeszélését tartalmazza.

A sorozatról ebből az alkalomból feljegyzik, hogy az mindig a nemes értelemben vett népművelést igyekezett szolgálni. Első száma GOETHE *Faustj*át terjesztette el nagy példányszámban; attól fogva a német irodalom jelentős művei mellett más nemzetek irodalmának is állandóan jutott hely, így a magyarnak is. A felszabadulás óta a sorozat elsőrendű feladatának tekinti — a kulturális, elsősorban az irodalmi hagyományok további válogatott feltárásán és széles körökben való terjesztésén kívül — a jelenkori szocialista elméleti irodalom megismertetését a dolgozók körében. Az *Universal-Bibliothek* egyes köteteit kommentáló elő- és utószavakat, valamint a magyarázó jegyzeteket a Német Demokratikus Köztársaság kiemelkedő szakemberei készítik.

Magyar szempontból az *Universal-Bibliothek* utóbbi éveinek terméséből kiemelést érdemel a legújabb magyar elbeszélők műveit tartalmazó füzet (*Ungarische Erzählungen aus drei Jahrzehnten*), továbbá a LISZT—BARTÓK év alkalmából napvilágot látott népszerű LISZT és BARTÓK életrajz. Az utóbbi (*Béla Bartók — Leben und Werk*) a vezető magyar zene tudós, SZABOLCSI Bence műve.

D. B.

100 éves az Egyesült Államok Nemzeti Mezőgazdasági Könyvtára. 1862-ben létesült az Egyesült Államok Földművelésügyi Minisztériuma és annak 1000 kötetes könyvtára. Azóta a könyvtár 1186000 kötetes gyűjteménnyé gyarapodott, és így ma ez a könyvtár a Kongresszusi Könyvtár után a legnagyobb állami könyvtár az Egyesült Államokban. Az évforduló alkalmából Nemzeti Mezőgazdasági Könyvtárnak nyilvánították. A Kongresszusi Könyvtár, a Nemzeti Orvosi Könyvtár és a szóban forgó jubiláló könyvtár együttesen töltik be az Egyesült Államokban a nemzeti könyvtár funkcióit.

Nemzetközi kiadványcsere az ázsiai és afrikai országokkal címmel RÓZSA György, az MTA Könyvtárának igazgatója cikket írt az Unesco könyvtári közlönyébe. Az 1960 őszén, a nemzetközi kiadványcsere tárgyában Budapesten tartott európai konferenciából kiindulva a szerző ismerteti az ázsiai és afrikai országokkal létesítendő cserekapcsolatok célravezető irányelveit: a kétoldali megállapodások minél sűrűbb hálózatát kell létrehozni, amelyek során az ázsiai és afrikai államok ne a fejlett országok könyvtárainak felesleges irodalmát, hanem az országépítő munkájukhoz elsősorban szükséges tudományos és műszaki irodalmát kell, hogy megkapják, mégpedig ne csak néhány, hanem minél több fejlett országból, a csere egyensúlyára való törekvés nélkül, a most kifejlődő országok javát és hasznát tartva szem előtt. Mindkét részről lehetőleg világnyelveken írt vagy legalábbis ilyen összefoglalókkal ellátott anyagot tanácsos cserélni, előzetesen kiküldött jegyzékek alapján, figyelembe véve a csere társak, illetőleg az egyes országok speciális igényeit.

Bulgária, Algéria és Portugália bibliográfiai tevékenységéről ad áttekintést a *Bibliography, Documentation, Terminology* c. sokszorosított Unesco folyóirat 1962. évi márciusi száma. Az Unesco eddig a *Bibliográfiai Világjelentések* c. sorozatban adott számot tagállamai bibliográfiai munkájáról és — bár ezt folytatni kívánja — eleget kellett tennie a gyors tájékozódás igényeinek is, figyelembe véve a sűrűn bekövetkező változásokat, a fontos új bibliográfiai vállalkozásokat. Az említett szám felsorolja a három ország legfontosabb bibliográfiai szerveit, a kurrens és retrospektív nemzeti bibliográfiák címeit és számot ad az egyéb átfogó bibliográfiai kiadványokról.

Megjelent az Unesco kiadványainak teljes katalógusa, pontosabban azoknak a kiadványoknak a katalógusa, amelyeket az Unesco 1945 és 1959 között maga adott ki vagy amelyeknek kiadását pénzügyileg támogatta. A 217 lapos, 2674 tételt felsoroló könyv előbb az Unesco hivatalos tevékenységével összefüggő anyagot sorolja fel, majd a szervezet működésének egyes ágait veszi sorra és azokon belül ETO szakrendben regisztrálja a terjedelmes anyagot. Az Unesco égisze alatt készült filmek és dia pozitívek listája, az általános

mutató és a kiadók jegyzéke egészíti ki a kötetet, amely hasznos segédeszköze lesz mind az Unesco tevékenységi területével párhuzamos magyar intézmények, mind a nemzetközi szervezetek anyagával foglalkozó könyvtárosok számára.

GOMBOCZ ISTVÁN

Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács. AMűvelődésügyi Minisztérium 1962. július 20-án léptette életbe az Országos Könyvtárügyi Tanács feladatkörének kibővítésével megalakuló Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács szervezeti és működési szabályzatát. A Szabályzat 1. §-a kimondja, hogy „az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács (korábban: Országos Könyvtárügyi Tanács) — az 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendelet alapján — a könyvtárügyi és dokumentáció országos szakfelügyeletét gyakorló művelődésügyi miniszter szakmai tanácsadó testülete, amely tevékenységével a hazai könyvtárügyi és bibliográfiaügyi s a dokumentáció fejlesztését mozdítja elő. A Tanács a művelődésügyi miniszter felhívására, más hivatalos szervek felkérésére vagy saját kezdeményezéséből véleményt mond és javaslatot terjeszt elő a könyvtár- és bibliográfiaügyi, valamint a dokumentáció országos jellegű elvi és módszertani kérdéseiben.” — A 3. § kimondja, hogy „a Tanács tevékenységét az országos könyvtár- és bibliográfiaügyi, valamint a dokumentáció súlyponti feladatai határozzák meg.”

A mainzi Gutenberg-Múzeum új otthonának megnyitása. A nyomdászok hagyományos nemzetközi János-napi ünnepségeihez ez évben egy jelentős esemény csatlakozott: Mainzban június 24-én nyílt meg az újjáépített Gutenberg-Múzeum. A 2000 éves jubileumát ünneplő Mainz városa a hat évtizede fennálló Gutenberg-Múzeum korszerű és méltó új otthonának felavatását a jubileumi ünnepségek fénypontjának szánta. Ez az esemény azonban túlnő a lokális jellegű ünnepségek keretein, mert a most ünnepélyesen átadott épületben nemcsak GUTENBERG találmányát és életművét idéző emlékmúzeum, hanem a könyvnyomtatás világmúzeuma tárja ki kapuit. Az új Gutenberg-Múzeum nemzetközi gyűjtőhelye mindazoknak a nyomtatott, illetőleg tárgyi emlékeknek, amelyek a könyvnyomtatás feltalálása, valamint az egyes országokban való elterjedése, fejlődése szempontjából jelentősek. A könyvnyom-

tatás muzeális értékű emlékeinek gyűjtésével és korszerű kiállítás keretében történő bemutatásával azonban nem merül ki a Múzeum funkciója. A Múzeum igazgatójának, Aloys RUPPEL professzornak régóta szorgalmazott terve szerint a Gutenberg Múzeum a jövőben a könyv- és nyomdászattörténeti kutatások nemzetközi tudományos központjává fog fejlődni.

E program lényege már az alapítástól kezdve benne volt a Gutenberg-Múzeum célkitűzéseiben. Igaz ugyan, hogy a GUTENBERG születésének 500 éves évfordulójával kapcsolatban 1899 nyarán kibocsátott felhívás még csak GUTENBERG emlékére emelt múzeum alapítására tett javaslatot, de a jubileumi ünnepségek során — 1900. június 26-án — elfogadott határozat már jóval szélesebb perspektívában körvonalazta a Múzeum feladatkörét. E határozat szerint a létesítendő múzeum eredetiben vagy hasonmásban gyűjti, nyilvántartja és a nemzetközi kutatás rendelkezésére bocsátja mindazokat az emlékeket, amelyek a könyvnyomtatás feltalálása, illetőleg az egyetemes nyomdászattörténet szempontjából jelentősek. A határozat a Gutenberg-Múzeum mellett egy olyan könyvtár felállítását javasolta, amely a GUTENBERG-kutatás teljes anyagán kívül a könyvnyomtatás elterjedésének és fejlődésének egyetemes irodalmát is magában foglalja.

A Múzeum programja ezek szerint az alapítástól kezdve nemzetközi volt. Gyűjtő- és munkaköre nem korlátozódott a GUTENBERG személyével és találmányával kapcsolatos könyv- és nyomdászattörténeti dokumentumokra, sem egy korszak, illetőleg egyes országok emlékanagyára, hanem a lokális és nemzeti sajátos vonásokat is érzékeltetve a legújabb időkig kívánta szemléltetni a könyvnyomtatás és a vele összefüggő sokszorosító technikák fejlődését.

E nagyszabású program megvalósításának előfeltételei azonban nem voltak biztosítva. A Gutenberg-Múzeum szinte fennállásától kezdve helyhiánnyal és személyzeti nehézségekkel küzdött. Az első évtizedben a mainzi választófejedelmi palota e célra rendelkezésére bocsátott két helyiségben működött; állományilag és személyzetileg is függő viszonyban állt a mainzi Városi Könyvtárral. 1912-ben a Városi Könyvtárral együtt költözött át a Rajna partján felépült új könyvtárépületbe, amely a második világháború után újra menedéket adott a Múzeum anyagának. Az új épületben némileg javult a Múzeum elhelyezése. Itt két nagyobb kiállítási terem állt rendelkezésre, amelyhez GUTENBERG emlékszobaként berendezett két kisebb

terem és a Gutenberg-könyvtár helyisége csatlakozott. A kedvezőbb elhelyezésből adódó lehetőségeket azonban a Múzeum nem használhatta ki kellő módon, mert munkaerőit egyre nagyobb mértékben vette igénybe a Múzeummal továbbra is szoros kapcsolatban álló és állandó személyzeti hiánnyal küzdő Városi Könyvtár.

Az első világháború és az azt követő inflációs évek súlyos megpróbáltatásokat róttak a Gutenberg-Múzeumra. Az 1901-ben alapított, nemzetközi összetételű Gutenberg-Társaság taglétszáma 700-ról 310-re esett vissza, s a Múzeum mellett bizonyos mértékig mecénási szerepet betöltő társaság feloszlásának veszélye is komolyan fenyegetett. Mainz városának támogatása azonban átsegítette a Gutenberg-Múzeumot a háború okozta nehézségeken. 1925-ben már 78 tanulmányt 7 nyelven közreadó monumentális kötettel (*Gutenberg-Festschrift*) ünnepelte a Múzeum fennállásának 25. évfordulóját. 1926-tól kezdve nemzetközi szakírók közreműködésével és egyre változatosabb, gazdagabb anyaggal jelent meg a Gutenberg-Gesellschaft — RUPPEL professzor által alapított és szerkesztett — nagytekintélyű évkönyvsorozata, amelynek hasábjain az elmúlt évtizedek során jó néhány magyar szerző tanulmánya is napvilágot látott.

A *Gutenberg-Festschrift* közreadását nagyszerű időszerű kiállítások követték; egyidejűleg felépült a Rajna-parti múzeum-épületben a GUTENBERG-műhely rekonstrukciója, amely a Múzeum legnépszerűbb látványosságaihoz tartozott. A Múzeum működése tehát ismét fellendült; az eredeti program megvalósításához, az egyetemes nyomdászattörténet emlékeinek méltó bemutatásához azonban az időközben lényegesen megjavult helyviszonyok mellett sem nyílt lehetőség. A Múzeum végleges és megfelelő elhelyezésére ebben az időben a mainzi dóm mögött két impozáns régi gótikus ház — a Zum Römischen Kaiser és a Zum König von England — látszott a legmegfelelebbnek. Az épületek felszabadítása és a Gutenberg-Múzeum céljaira való átalakítása meg is indult, de a terv keresztülvitele éveket igényelt. A korszerűen helyreállított Zum Römischen Kaiser-ban 1933 János napján nyílt meg az újonnan berendezett Gutenberg-Múzeum. A földszinten a GUTENBERG korabeli nyomdai berendezések és eszközök kiállítása, az első emeleten a GUTENBERG-emlékszobák, a második emeleten a könyvnyomtatás elterjedését szemléltető kiállítás tárult a nézők elé. A Múzeum írástörténeti anyaga és az 1501-től napjainkig terjedő nyomdászattörténeti kiállítás az adminisztrációs

helyiségekkel együtt továbbra is a Városi Könyvtár épületében maradt. 1940-re, a könyvnyomtatás feltalálásának 500 éves jubileumára tervezték a Zum Römischen Kaiser és a Zum König von England egyesítésével kialakítható kiállítási termekben a Múzeum anyagának teljesebb és egységesebb szempontok szerint felépített bemutatását. A második világháború kitörésekor a megkezdett átépítések elakadtak, a várost ért későbbi bombatámadások pedig romba döntötték a Múzeum mindkét épületét. Az értékes állomány ismét a Városi Könyvtár épületében nyert elhelyezést, s napjainkig csak szerény keretek között kerülhetett bemutatásra.

Több mint hat évtizedes nehézségek után a Múzeum most végre eredeti célkitűzéseinek megfelelő elhelyezésben, a korszerűen helyreállított Zum Römischen Kaiser-ban és az a mögött felépített modern épületszárnyban folytatja működését a Gutenberg-Múzeum. Az épület közepén foglalt helyet a Múzeum ablak nélküli kincseskamrája, amelyben a legnagyobb könyvértékeket, — kb. 3000 ősnymotatvány között a 42 soros *Gutenberg-Bibliát*, s az 1459-ben megjelent *Psalteriumot* — őrzik és tárják a látogatók elé. A 35 kiállítási teremben most első ízben kerül teljes egészében bemutatásra a Múzeum gazdag állománya. Jelentősen kibővíthetett a könyvnyomtatás technikai fejlődését korabeli gépekkel, illetőleg rekonstrukciókkal szemléltető kiállítási részleg. A GUTENBERG-műhely rekonstrukciója mellett XV. századi papírmalom, szerzetesi kódex-másoló- és könyvkötőműhely rekonstrukciója eleveníti meg a kódexek és a legelső nyomtatott könyvek előállításának különböző munkafázisait. A későbbi századok nyomdai felszereléséről egy 1722-ből való hírlapsajtó és az egyre tökéletesedő nyomdai gépek sora ad áttekintést, és pedig nemcsak holt muzeális tárgyként, hanem működés közben, az egyes munkafolyamatokat is bemutatva. A Zum Römischen Kaiser-ban nyert elhelyezést a 20 000 kötetes Gutenberg-könyvtár, amely a könyvnyomtatás irodalmának állandóan gyarapodó és a lehető legnagyobb teljességre törekvő központi könyvtára.

SOLTÉSZ ZOLTÁNNÉ

A lipcei Városi Könyvtár ritkaságainak átadása. A lipcei Városi Tanács 1962. június 4-én határozatot hozott arról, hogy a lipcei Városi Könyvtár kutatási célokat szolgáló állományát tudományos használatra a Karl Marx Egyetem könyvtárának

kell átadni. A Városi Könyvtár történetileg kialakult állományának 90%-a 1943 decemberében elpusztult, csak a biztonságba helyezett kéziratok és ősnymtatványok nem estek a bombatámadások áldozatául. A Városi Könyvtár 1951 óta közművelődési könyvtárként működött. A kutatók és az oktatók jogos igényrel léptek fel a ritkaságok hozzáférhetővé tétele érdekében, ezért történt meg most az átadás. Az Egyetemi Könyvtárba kerültek a következő gyűjtemények:

1. Robert NEUMANN, Heinrich FLEISCHER és Franz DELITZSCH *Catalogus librorum manuscriptorum, qui in Bibliotheca Senatoria Civitatis Lipsiensis* című művében szereplő kéziratok, beleértve az 1838 óta történt gyarapodást, összesen 1800 egység;

2. Otto GÜNTHER *Die Wiegendrucke der Leipziger Sammlungen und der Herzoglichen Bibliothek in Altenburg* (Leipzig, 1909) című művében a Városi Könyvtár tulajdonaként feltüntetett ősnymtatványok a veszteségek leszámításával, összesen 690 egység;

3. az autográf gyűjtemények, többek között LESSING—KÖBERSTEIN, CLODIUS, BENDEMANN, HÖNISCH NEU, NEUMANN és TAUT kéziratok, összesen 14 000 egység;

4. a még GOTTSCHED által alapított Német Társaság könyvtára a XVII. és XVIII. századból származó ritka nyomtatványokkal, összesen 1340 egység.

Az Egyetemi Könyvtár ezeket az állományrészeket „tartós letétként” vette át, és biztosítja számukra a legjobb tudományos kihasználást. A szakszerű megőrzésről és az eredeti jelzetsoportok szerinti felállításról a Könyvtár kéziratára gondoskodik.

Az Egyetemi Könyvtárban az átszállítás befejeztével kb. 9300 egységből álló, görög, latin, német és keleti kéziratgyűjtemény, kb. 3500 ősnymtatvány és mintegy 169 000 autográf kézirat áll a tudományos kutatás rendelkezésére.

Fényképgyűjtemény a XIX. századból. Köln város tulajdonába került a híres GERNSHEIM-fényképgyűjtemény, amely a XIX. századból származik és 36 db eredeti felvételt tartalmaz. A történelmi értékű gyűjtemény — értékét kb. két és félmillió márkára becsülik — eredeti birtokosa,

Helmuth GERNSHEIM a közelmúltban tért vissza angliai emigrációjából, ahova 1937-ben távozott, és most átveszi a kölni fotóművészeti múzeum vezetését. A múzeum gyűjteményének alapját a GERNSHEIM-féle fényképek alkotják, melyek között megtalálható a fényképezés feltalálójának, a francia Nicéphore NIEPCE első felvétele is, melyet 1826-ban lakásának ablakából készített. (N)

Régi fóliások preparálása. A jénai Friedrich Schiller-egyetem könyvrestaurátora új eljárást talált fel a régi pergamenek preparálására, illetve restaurálására. A könyv anyagához hasonló összetételű pergamen-nyvet készít alkohol hozzáadásával, s így bizonyos hőmérséklet mellett nemcsak régi írásokat vagy festményeket rögzít, de tartós védelmet tud adni a kopás, elhasználódás ellen.

Günter MÜLLER ezzel az eljárással sikeresen kezelt egy 1462-ből származó, hozzávetőleg 10 ezer márká értékű, 22 lapból álló ún. *Szegények bibliáját*. A művészien festett képek annakidején a Szentírással ismergették meg az írástudatlanokat.

MÜLLER egy XVI. századi könyvben 25 db 1588-ban kelt folyamodványt is talált, amelyeket a kérelmezők a szász választófejedelemhez intéztek. (N)

Ismeretlen kéziratok. 94 ismeretlen PAGANINI-levelet fedezett fel egy amerikai műgyűjtő az egyik londoni régiségkereskedőnél. A levelek a washingtoni Kongresszusi Könyvtár birtokába kerültek. — FALCKE zenetörténész 40 db Richard STRAUSTól származó eddig ismeretlen levelet talált a 15 éve elhunyt BISCHOFF zeneszerző hagyatékában. Ugyaninnen előkerültek még RILKE, REGER és LILIENCRONTól származó levelek is. — A leiningrádi Színház-, Zene- és Filmtörténeti Kutatóintézet archívumában megtalálták GREG 15 db eddig kiadatlan levelét. — A Morva Múzeum zenei levéltárában BEETHOVEN eddig ismeretlen kantáta-kéziratát találták meg, amely nem szerepel ugyan műveinek katalógusában, de a szakértők remélik, hogy kétséget kizáróan meg lehet majd állapítani a *Mulandó tavasz* c. kantátáról, hogy a nagy zeneköltő egyik ismeretlen műve. (N)